

Miller, Yu. A. Petrosyan, A. M. Valuyskiy gibi Sovyet araştırıcıları, Genç Türkler'le ilgili araştırmalara katkıda bulunmuşlardır.

Bu monoğrafi, Sovyet historiyoğrafisinde, Genç Türk Devrimi'ni genel çizgileriyle inceleyen ilk kitap olarak ortaya çıkmaktadır. Türk arşivlerinden yararlanma olanağı bulamayan yazar, yayımlanmamış olan Rus ve Bulgar arşivlerinden, Rus konsolos raporlarından, İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya - Macaristan, Bulgaristan diplomatik belge yayımlarından yararlanmıştır. Kitap, Önsöz ve Sonsöz'le birlikte beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde, Genç Türk Devrimi'nin toplumsal-ekonomik ve siyasal koşulları, Devrim'in başlangıcı ve Anayasa'nın geri getirilmesi, Devrim'in ilk aşamasında Batılı devletlerin tutumu, Anayasa'nın geri getirilmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda iç karışıklıklar, Devrim'e karşı 13 Nisan (31 Mart) 1909 ayaklanması ve ülkede geçici olarak istibdat rejiminin geri getirilişi, bu ayaklanmanın bastırılması, II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi ve Genç Türkler'in iktidara gelişi incelenmektedir.

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.

İ. İ. MEŞÇANİNOV: *Annotirovannyy slovar' Urartskogo (Bianskogo) yazıka* (Urartu Dilinin Açıklamalı Sözlüğü) Leningrad 1978 İzd-vo "Nauka". 388 s.

Bu kitap, B. B. Piotrovskiy'in Giriş yazısı, kısaltmalar, Önsöz, Urartu dilinin sözlüğü, Urartu özel adlarının küçük sözlüğü bölümlerinden oluşmaktadır.

B. B. Piotrovskiy, Giriş bölümünde Sovyetler Birliği'nde Urartular hakkında yapılan inceleme ve araştırmaların tarihçesini vermektedir. Urartu yazıtlarının incelenmesinde N. Ya. Marr'ın büyük katkısı olmuştur. Daha sonra İ. İ. Meşçaninov, Urartu yazılı anıtlarını, Van ve Kafkasötesi'ndeki kazı buluntularına dayalı olarak incelemiştir. Bakü Üniversitesi'nde okuttuğu derslerden oluşan ve Urartu tarihi üzerine ilk monoğrafisi olan "Haldovedenie" (Haldi Bilimi) başlıklı kitabı 1927'de Bakü'de yayımladı. Piotrovskiy, Sovyet Urartu biliminin, gerçekte, bu kitapla başladığını belirtmektedir. Daha sonra Urartu dili üstüne yaptığı çalışmaların sonuçlarını "Yazık Vanskoy klinopisi" (Van Çivi Yazısının Dili) (1935) başlıklı yapıtında yayımladı. Yazar, Sovyetler Birliği'nde Urartu dili üstüne yapılan incelemelerin sayısının giderek arttığını kaydetmektedir. 1939'da G. V. Tsereteli'nin "Urartskie pamyatniki Muzeya Gruzii" (Gürcistan Müzesindeki Urartu Anıtları), 1953-54 yıllarında ise, G. A. Melikişvili'nin "Urartskie klinoobraznye nadpisi" (Urartu Çivi Yazılı Yazıtları) başlıklı kitapları yayımlandı. Melikişvili, kitabında, Urartu dili gramerinin kısa bir incelemesini yapmış ve sözlüğünü hazırlamıştır. Daha sonra İ. M. D'yakonov, Karmir-Blur kazılarında ortaya çıkarılan yazıları yayımladı ve Urartu ile Hurri dilleri arasındaki ilişkiler üstüne bir kitap yazdı. N. V. Arutyunyan ise arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan yazıtları yayımladı. İ. İ. Meşçaninov'un Urartu dili üstüne yaptığı çalışmalar, 2 bölümden oluşan "Grammatičeskiy stroy Urartskogo yazıka" (Urartu Dilinin Gramer Yapısı) başlıklı kitapta toplanmıştır.

Meşçaninov, Urartu dilinin sözlüğü bölümünde, 393 sözcüğün başlıca yazılış ve gramer biçimlerini ayrıntılı olarak incelemektedir. Birçok uzmanların, türlü

inceleme ve araştırmalarında dağınık olarak bulunan ve her sözcüğün gramer yapısına ve anlamına ilişkin düşüncelerine yer vermekte, sözcüklerin çeşitli anlam ifade eden biçimlerine ve kullanılış tarzlarına ilişkin örnekler getirmektedir. Yazar, her sözcüğün incelemesini ayrı ayrı yaptıktan sonra, o sözcüğün anlamına ilişkin olarak kendi düşüncesini vermekte ve bu sözcüğe hangi kaynakta rastlandığını belirtmektedir. Urartu özel adlarının küçük sözlüğü bölümünde ise, 14 özel adın aynı yöntemle açıklaması yapılmaktadır. Bu özel adlar şöyle: Aldi, ^dAldi, Ardini, Arquqini (Arguqiuni), Biaina (Biainili), Diauehi (ni), Eriađi(ni), ^dHaldinini, H̄ate (H̄atina), Lueruđi (Lueruni, Lueđihi), Lulu (Luluina), Etiuni (Etiuđina), Tuřpa, Ueduri (Uedurietiuini).

TÜTEN ÖZKAYA, Ph. D.